

آبان ۹۹

سیاست نامه
Policy Paper

تاثیر پیروزی بایدن بر مصر

اندیشکده

جریان

- عنوان سیاست نامه: تاثیر پیروزی بایدن بر مصر
- نویسنده: احمد بروایه
- تاریخ انتشار: آبان ماه ۱۳۹۹
- کلیه حقوق مربوط به مالکیت معنوی این اثر متعلق به اندیشکده جریان می باشد.
- انتشار مطالب این سیاست نامه با ذکر نام اندیشکده جریان بلامانع می باشد.

چکیده مدیریتی

پیروزی قریب‌الوقوع جو بایدن، نامزد دموکرات انتخابات ریاست‌جمهوری در آمریکا و تغییر دولت به مانند هر مکان دیگر بر مصر و نظام سیاسی آن تأثیرگذار خواهد بود. سابقه تنش در روابط میان آمریکا و مصر در دوران اوپاما و بایدن در پی کودتای سال ۲۰۱۳ این کشور و همچنین بهبود قابل توجه این روابط در دوران ترامپ سبب شده‌بود که رژیم مصر تمایل بیشتری به انتخاب مجدد ترامپ داشته‌باشد.

اکنون مصر را می‌توان یکی از اعضای مهم ائتلافی دانست که بذر اولیه آن در دوران اوپاما و میان کشورهای ناراضی از سیاست‌های وی در منطقه (در موضوعاتی همچون صلح در خاورمیانه، ایران، حمایت از اسلام‌گرایی و ...) به وجود آمد و در دوران ترامپ به دلیل سیاست‌های او رشد و گسترش یافت تا در نهایت به روند عادی‌سازی علنی رسید. با وجود این که دولت اوپاما به دلیل شرایط ویژه پیش‌آمده در سال ۲۰۱۱ میلادی همکاری‌های گسترده‌ای را با گروه اخوان‌المسلمین انجام داده بود، وضعیت بین‌المللی حال حاضر در منطقه غرب آسیا نشان از این دارد که سیاست بایدن در قبال مصر تفاوت چندانی با سیاست ترامپ نخواهدداشت و دولت آمریکا به مانند گذشته از ثبات دولت و نظام سیاسی مصر حمایت خواهدکرد. هرچند که احتمال کمی وجود دارد که آمریکا نظام سیاسی مصر و اخوان‌المسلمین را به انجام مصالحه‌ای بر مبنای آزادی از زندان در قبال پذیرفتن نظام جدید سوق دهد که این امر با وجود ژنرال سیسی بر رأس قدرت ناممکن خواهدبود.

بیان مسئله

با وجود اتحاد راهبردی ایالات متحده آمریکا و ارتش مصر از سال ۱۹۷۹ تا کنون، به قدرت رسیدن جو بایدن در ایالات متحده‌میریکا به دلیل سابقه حمایت دولت دموکرات آمریکا از خیزش‌های سال ۲۰۱۱

مصر، همکاری با حاکمیت اخوان المسلمین در سال ۲۰۱۲ میلادی و مخالفت و انتقاد آنان از کودتای سال ۲۰۱۳ ارتش و حاکمیت پنهان مصر در سال ۲۰۱۳ میلادی یکی از گزینه‌های نامطلوب برای سیاستگذاران مصری محسوب می‌گردد.

دولت مصر هم‌اکنون پس از ثبات داخلی چند ساله در حوزه داخلی و عملکرد نسبتاً مثبت اقتصادی طی چند سال گذشته تلاش نموده‌است تا در قالب ائتلاف عربی و هم‌راستا با آن نقش‌آفرینی خود را در حوزه منطقه‌ای افزایش دهد و از این رو در حوزه‌های نزدیک به خود به خصوص لیبی، سودان و حتی عراق ورود نموده‌است. راهبرد دونالد ترامپ در حمایت از ائتلاف عربی در راستای انداختن برخی هزینه‌های امنیتی به متحدان منطقه‌ای و همچنین عدم توجه وی به مسائلی همچون حقوق بشر و حاکمیت قانون سبب شد که نظام سیاسی مصر دست بازتری در حوزه داخلی و خارجی داشته باشد.

روی کار آمدن جو بایدن در ژانویه ۲۰۲۱ این سؤال را به وجود آورده است که سیاست منطقه‌ای دولت وی تا چه حد بر ساختار سیاسی مصر و سیاست خارجی آن به خصوص در حوزه ائتلاف عربی تأثیرگذار خواهد بود؟

گزارش زمینه و تاریخچه راهبردی سوال

ائتلاف عربی میان سه کشور مصر، امارات متحده عربی و عربستان سعودی ائتلافی است که در بذر آن در سال ۲۰۱۳ میلادی و در پی کودتای ارتش مصر بر ضد محمد مرسی در سال ۲۰۱۳ و حمایت همه‌جانبه امارات و عربستان از آن کودتا کاشته شد. کشورهای فوق‌الذکر به علاوه رژیم صهیونیستی که از سیاست منطقه‌ای ایالات متحده در قبال ترکیه، اخوان المسلمین و ایران رضایت نداشتند تلاش نمودند با تشکیل این ائتلاف، عنصر موازنه‌گری را در قبال نیروهای تجدیدنظر طلب منطقه‌ای به وجود بیاورند.

با روی کار آمدن دونالد ترامپ، ائتلاف عربی تلاش نمود نقش بیشتری را در حوزه‌های مختلفی همچون مقابله با نفوذ منطقه‌ای جمهوری اسلامی و از بین بردن ثبات ساختار سیاسی آن ایفا نماید و مصر در این میان یکی از مهم‌ترین بازیگران این عرصه به خصوص در حوزه شمال آفریقا و یمن است.

بازیگران و ذی‌نفعان

بازیگران و ذینفعان در حوزه تحولات سیاسی مصر را می‌توان به دو حوزه داخلی و خارجی تقسیم نمود. در حوزه داخلی می‌توان از دو بازیگر عمده یعنی ارتش و نهاد ریاست‌جمهوری این کشور نام برد که هر یک از سیاست‌های اتخاذ شده توسط جو بایدن به شکلی تأثیر می‌پذیرند و بر تصمیم‌های وی در حوزه منطقه غرب آسیا و شمال آفریقا تأثیر گذارند. اهمیت این بازیگران از آن جایی می‌شود که بخش‌هایی از فرماندهی ارتش این کشور خواهان حکومت الیگارشسی نظامی و رئیس‌جمهور و تیم وی خواهان دیکتاتوری فردگرایانه نظامی هستند. در حوزه داخلی همچنین می‌توان به گروه‌های سیاسی و دینی مختلف همچون احزاب، گروه‌ها، تشکل‌های جامعه مدنی و نهادهای دینی اشاره نمود.

در حوزه خارجی بازیگران عمده را می‌توان عربستان سعودی، امارات و رژیم صهیونیستی دانست که هر یک به شکلی علاقمند به ادامه نقش آفرینی منطقه‌ای مصر در قالب ائتلاف عربی هستند. از جمله دیگر بازیگران ذی‌نفع می‌توان به ترکیه و ایران اشاره داشت که به دلیل تقابل در پرونده‌هایی مانند جنگ یمن، همراهی با ائتلاف عربی و رابطه با اخوان المسلمین دارای تعارضاتی با رژیم مصر هستند.

سناریو پردازی و آینده پژوهی

با پیش‌فرض ادامه اتحاد راهبردی میان دولت آمریکا و ارتش مصر در دوران ریاست‌جمهوری بایدن می‌توان سناریوهای پیش‌رو در حوزه تحولات مصر و آمریکا را بدین شکل برشمرد:

سناریوی آرمانی: دولت جو بایدن همزمان با افزایش ارتباطات با جنبش اخوان المسلمین بر دولت مصر فشارهایی را مبنی بر مشارکت دادن گروه‌های دیگر در حاکمیت وارد نموده و همزمان از تحرکات مردمی در خیابان‌ها حمایت می‌نماید. در این سناریو پس از سقوط ارتشبد سیسی، ارتش و دولت پنهان مصر با فشار آمریکا با اخوان المسلمین و دیگر گروه‌ها بر سر شکل نظام سیاسی جدید مصر به توافق می‌رسند. این سناریو از این جهت ناممکن است که خطرات بسیاری را برای امنیت رژیم صهیونیستی به همراه خواهد داشت، سایه تروریسم تشدید و سقوط اقتصادی مصر را افزایش خواهد داد و احتمال افتادن مصر به ورطه هرج و مرج و تروریسم را بیشتر خواهد کرد.

سناریوی نیمه آرمانی، نیمه محتمل: با افزایش فشارها بر دولت ژنرال سیسی از جانب جو بایدن به منظور گشایش در فضای سیاسی و آزادی زندانیان سیاسی و تیره شدن روابط دو کشور بر اثر مقاومت سیسی با این امر، دولت بایدن از کارت کمک‌های اقتصادی و نظامی به منظور فشار بر مصر استفاده می‌کند. رقبای سیسی در ارتش با استفاده از ضعف وی با یک شبه کودتا-شبه انقلاب (به مانند مدل سودان و الجزایر) قدرت را در دست می‌گیرند و با انجام برخی اصلاحات جزئی و آزادی زندانیان در برابر عدم دخالت اخوان در سیاست، حکومت را در دست می‌گیرند. این سناریو از این جهت بعید است که سیسی مورد حمایت کشورهای ائتلاف عربی به خصوص عربستان سعودی و رژیم صهیونیستی است و این دو خروج سیسی از قدرت را همراه با ایجاد تنش در روابط میان مصر و این دو رژیم به خصوص در حوزه جزایر تیران و صنافیر و همکاری‌های امنیتی تلقی می‌نمایند. در حوزه داخلی نیز به نظر می‌رسد مخالفان سیسی از قدرت لازم در ساختار سیاسی برخوردار نیستند.

سناریوی ممکن و محتمل: در این سناریو دولت بایدن برخی فشارها را بر دولت مصر در حوزه‌های مختلف سیاسی اعمال می‌نماید و دولت مصر نیز در برخی موارد نرمش‌هایی جزئی را از خود نشان

خواهد داد اما به دلایل مختلف از جمله لزوم ایجاد یک عنصر موازنه بخش در مقابل ایران و ترکیه، سیاست واشنگتن در قبال قاهره و ائتلاف عربی همچنان ادامه خواهد یافت و وضعیت فعلی به این شکل ادامه خواهد یافت.

پیشنهادات سیاستی

دولت مصر از زمان چرخش به سمت غرب در سال ۱۹۷۹ که تقریباً همزمان با انقلاب اسلامی ایران رخ داد سیاستی خصمانه در قبال ایران اتخاذ نموده بود که این سیاست تابعی از مؤلفه‌هایی همچون نقش مصر در محور غربی، لزوم جذب کمک‌های خارجی به خصوص کمک‌های خلیجی و اختلافات شخصی بوده است؛ به گونه‌ای که روابط میان ایران و مصر در دوران سادات و اوایل دوران مبارک خصمانه‌تر و در اواخر دوران مبارک تا سال ۲۰۱۴ نسبتاً بهبود یافت.

ورود فعالانه مصر به ائتلاف عربی از سال ۲۰۱۴ میلادی نیز ناشی از همین مؤلفه‌ها به اضافه تلاش دولت برای مشروعیت‌آفرینی داخلی از طریق احیای نقش منطقه‌ای مصر بود و از این رو جمهوری اسلامی اساساً از ابزارهای کمی برای تأثیرگذاری در حوزه مصر برخوردار است. با این وجود اقدامات زیر در صورت رخ دادن هر یک از این سناریوها پیشنهاد می‌گردد:

سناریوی آرمانی: دولت ایران در صورت رخ دادن این سناریو می‌بایست ارتباطات خود را با گروه‌های مختلف سیاسی و اجتماعی به خصوص اخوان المسلمین گسترش دهد و با انتقال تجربه به آن‌ها، مانع از سرنگونی مجدد نظام جدید به دست ارتش گردد. دولت ایران همچنین باید با نصب العین قرار دادن تجربه جهاد اسلامی در غزه، تلاش کند گروهی سنی و معتدل را در مصر به وجود بیاورد. ایران همچنین می‌بایست تلاش‌های خود را به منظور تقریب مذاهب و زدودن شبهات جامعه مصر در مورد شیعیان انجام دهد.

سناریوی نیمه محتمل - نیمه آرمانی: در صورت تحقق این سناریو، دولت ایران می بایست تماس - های خود را با حاکمان جدید مصر بیشتر نماید و در صورت امکان سطح نمایندگی دیپلماتیک خود با مصر را ارتقا دهد و از حمایت مستقیم از گروه های مخالف خودداری نماید و تلاش نماید در صورت ایجاد شکاف در ائتلاف عربی، با ارسال برخی مشوق ها از طریق عراق یا به طور مستقیم، موضع مصر را تقویت نماید.

سناریوی محتمل: در صورت ادامه وضعیت فعلی دولت ایران می بایست دست به اقداماتی در راستای ایجاد اهرم هایی برای بازدارندگی در برابر این کشور بزند. تلاش برای تقویت توانایی های انصار الله در حوزه دریایی، تقویت گروه های مقاومت در غزه، افزایش تماس ها با اخوان المسلمین، نفوذ فعالانه در صحرای سینا، شرق لیبی و همچنین شمال سودان می توانند از اقداماتی باشند که در این راستا انجام شوند.

جمع بندی

با توجه به مسائل پیچیده و به هم پیوسته در منطقه غرب آسیا و شمال آفریقا، از جمله امنیت رژیم - صهیونیستی، تروریسم و تلاش ایالات متحده برای مهار ایران با کمترین هزینه، به نظر می رسد انتخاب جو بایدن به ریاست جمهوری آمریکا تغییر چندانی در سیاست این کشور در قبال جهان عرب، به خصوص مصر ایجاد نکند و دولت بایدن تنها به برخی فشارهای مقطعی در حوزه هایی غیر مهم اکتفا خواهد نمود. از جانب دیگر به نظر می رسد دولت مصر به دلیل ترس از ایجاد موج دومی از خیزش های جهان عرب نسبت به هرگونه گشایش جدی در فضای داخلی مقاومت نماید و آمریکا نیز فشار عمده ای را در این حوزه وارد نخواهد نمود.

در حوزه نقش آفرینی منطقه‌ای مصر نیز باید گفت که انتظار می‌رود نقش آفرینی فعالانه مصر در حوزه
لیبی، سودان و دریای سرخ ادامه یابد و افزایش نقش این کشور در حوزه‌هایی مانند شرق مدیترانه و عراق
وابسته به موضع دولت بایدن در برابر ترکیه و ایران و مواضع این دو کشور در برابر تلاش‌های مصر خواهد
بود.